

zur Geschichte der germanischen Hundertschaft. I. Die skandinavische und angelsächsische Hundertschaft (Zeitschr. d. Savigny-Stift. f. Rechtsgesch. Germ. Ab. XXVIII, 1907) uddybede han disse Tanker nærmere under særligt Hensyn til Cl. von Schwerin's „Die altgermanische Hundertschaft“ (Breslau 1907) og hævdede dem i en skarp Polemik mod Schwerin. Utvivlsomt er en rig videnskabelig Løbebane bleven afbrudt ved Rietschels altfor tidlige Død; den nordiske Rethistorie, hvis Dyrkere i Norden selv ere altfor faa, har mistet en dygtig og samvittighedsfuld Forsker. *Frantz Dahl.*

Den 20. Juli 1912 døde Andrew Lang, der er født i Skotland 1844 og længe som Professor var knyttet til St. Andrew's Universitet. Som Forfatter havde han et vidtstrakt Omraade; han har skrevet Digte og Romaner, oversat Homer og middelalderlig Poesi, virket meget som litterær Kritiker. Mest fremragende er han vel som Folklorist; han er her en udmærket Repræsentant for den anthropologiske eller animistiske Retning, og Th. A. Müller har karakteriseret ham i Dania (II, 229). Efterhaanden kom Lang dog meget ind paa den egentlige Historie, især sit Fødelands; han har skrevet en Skotlands Historie i 5 Bind (1900—07), men dog især opsøgt interessante Episoder og usædvanlige Personligheder; saaledes har han behandlet John Knox (1905), Maria Stuart (1901) og Prins Karl Edvard (1900). I sine sidste Aar syslede han meget med Jeanne d'Arc; han kritiserede skarpt Anatole Frances Fremstilling (1909) og gav selv en Skildring af hendes Liv (*The maid of France*, 1909). Altid aandfuld og tankevækkende er han dog i sine historiske Undersøgelser ofte meget ensidig. *Kr. E.*

I 1888 vedtog „Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie“ paa Forslag af Prof. Kr. Erslev at udgive en af ham planlagt „Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen med Udtog af de hidtil utrykte“; 1894 udkom 1. Hefte af *Repertorium diplomaticum regni danici mediævalis* og i Efteraaret 1912 4. Bds. 2. (afsluttende) Hefte, idet det egentlige Brevstof dog allerede havde foreligget trykt siden

1902. Ved Indsamlingen og Redaktionen blev Erslev i sin Tid bistaaet af Dr. Anna Hude og navnlig af Dr. William Christensen, og det havde fra første Færd været Hensigten, at ogsaa Udgivelsen væsentlig skulde paahvile disse to. Begge traadte de dog tilbage før den egentlige Udgivelse begyndte, og Hovedæren for Værket, der maa siges at være de nyere Tidens vigtigste Kildesamling til vor middelalderlige Historie, tilfalder da med Rette Erslev.

Repertoriets giver ikke nogen fuldstændig Oversigt over det bevarede danske Brevstof ældre end 1450, der er sat som Værkets Grænse. Til Grund for Optagelsen er lagt et rent arkivalsk Princip, idet alene de til Danmark (Skaane og Sønderjylland naturligvis medregnet) indgaaede og i danske Arkiver bevarede Breve er medtagne, saaledes som det nærmere er udviklet i Indledningen til 1. Bd., hvor der gøres Rede for hele Værkets Plan. For at tage et konkret Exempel er altsaa Privilegier til danske Købstæder medtagne, danske Privilegier til Hansestæderne derimod udeladte. Selvom dette Princip ved første Øjekast kunde synes noget vel snævert, er det dog baade fuldt forstaaeligt og fuldt forsvarligt. De ikke medtagne Breve — det drejer sig jo væsentlig om Diplomer vedrørende Sverige, de nordtyske Fyrster og Hansestæderne — er næsten alle udgivne og vel at mærke tillige gennemgaaende tilfredsstillende udgivne. Møjen og Udgifterne ved en planmæssig Arkivundersøgelse i Udlandet vilde derfor staa i omvendt Forhold til Resultatet. Ganske anderledes forholder det sig med det hjemlige Brevstof. Langebæks Tanke om et almindeligt dansk Diplomatarium indeholdende alle vore Oldbreve er aldrig bleven realiseret; i Stedet for har Udgivelsen indtil den sidste Menneskealder baade været ganske planløs og tillige i teknisk Henseende ret mangelfuld. Aftrykkene er ofte grumme maadelige, Oplysninger om Brevenes Bevaringssted, Forsegling o. l. mangler næsten altid. Det maatte ligge udenfor Repertoriets Plan at bringe Textrettelser til alle de tidligere aftrykte Breve; ved adskillige har man dog gjort det, men vigtigere er det, at der ved samtlige Breve gives nøjagtige diplomatiske Oplysninger. Der gøres Rede for Brevets Materiale, dets Beseg-

ling, dets Opbevaringssted, om det er trykt efter Original eller Kopi, og Forholdet mellem de forskellige senere Afskrifter klarlægges. Af megen Betydning er her den i 4. Bd. trykte Arkivoversigt med Oplysninger om Brevenes Bevaringsmaade. Den er ligesaa instruktiv som bedrøvelig. Alt i alt kendes der fra det paagældende Tidsrum knap 15000 Breve, af hvilke dog de 5000 alene er bevarede i korte Udtog. Tallet forekommer ret anseeligt, men ved nøjere Gennemgang af Arkivlisterne faar man et overvældende Indtryk af, hvor ringe en Rest af Fortidens Rigdom Tiden har levnet os. Kun én By indenfor det nuværende Danmark (Ribe) har bevaret sit middelalderlige Arkiv nogenlunde ubeskadiget, og af de talrige Klosterarkiver er alene Klare- og Agneteklostrets i Roskilde i Behold. At Brevene fra det første, der jo langt fra hører til de største af vore gejstlige Stiftelser, alligevel udgør 2 Pct. af hele det bevarede Brevstof, viser bedst, hvor stort Tabet har været. Arkivoversigten og de ved de enkelte Breve givne Oplysninger danner den nødvendige Underbygning for et fremtidigt Diplomatarium eller, da dette vel sagtens lader vente længe paa sig, for de Specialsamlinger, der er paatrængende nødvendige, og mellem hvilke en Nyudgave af vore ældste Diplomer bør nævnes i allerførste Række. Men indtil videre er det vel nok den i Undertitlen angivne Side af Repertoriets, der faar størst Betydning og bliver mest benyttet. Foruden Oplysninger om de alt trykte Breve med Henvisning til deres Nummer i „*Regesta Danica*“ bringer Værket nemlig Udtog eller rettere forkortede Gengivelser af c. 4000 hidtil utrykte Breve eller Brevuddrag. Naar det maa siges, at disse Breve ikke hører til det mest værdifulde af vort middelalderlige Brevstof, ligger der naturligvis heri ikke noget nedsættende. De, der kommer først, tager jo det bedste, og det er faldet i Repertoriets Lod at skrabe Bunden. Det er da heller ikke saameget til den „store“ Historie, der her er vundet nyt Land, omend det dog bør nævnes, at først nu er hele Materialet til Valdemar Atterdag og hans Efterfølgeres Godspolitik samlet. Først og fremmest er det Lokalhistorien og ikke mindst den lokale Kirkehistorie, Værket kommer til Gode, saavistsom største Parten af de

utrykte Breve angaar de gejstlige Stiftelsers Godstransaktioner. Men ogsaa til den mere almindelige middelalderlige „Kulturhistorie“, Rets-, Landbo- og Kunsthistorien, gives der talrige og delvis meget vigtige Bidrag. Et Sagregister var fra først af paatænkt, men er senere sikkert med Rette bleven opgivet, hvorimod de ypperlige Sted- og Personregistre i høj Grad letter Benyttelsen. Hvad selve Uddragene angaar synes disse fuldtud tilfredsstillende. De giver alt det faktiske i selve Brevet, som oftest endda med dettes egne Ord, og kun yderlig sjældent er man nødt til at ty til den fulde Ordlyd, hvis Fremskaffelse lettes ved de gennemførte Henvisninger til det store haandskrevne Diplomatarium i Rigsarkivet.

Jævnside med Scriptores bliver da Repertoriet det vigtigste Arsenal for enhver, der videnskabelig sysler med Middelalderens Historie, og er det end sin Forgænger underlegent i Omfang, overgaar det den langt i Udførelse. *M. M.*

Under Titlen *Musik-Mindesmærker fra Middelalderen i Danmark* har Professor Angul Hammerich udsendt en smuk Bog, udstyret med mange Facsimiler. Bogen indledes med en kort Oversigt over Sequensens Historie, hvortil slutter sig Analyse af en Række Musikmanuskripter — de 3 Sequenser fra Liber daticus Lundensis, Sequenserne fra Liber scolæ virginis fra Lund, deriblandt „Missus Gabriel de celis“, hvis Text efter sjællandske Krønike tillægges Andreas Sunesøn, Prøver paa den musikalske Del af Officium sancti Canuti ducis i Haandskriftet fra Kiel, Melodien til Marievisen „Mith hierthæ brendher heth som boll“ i AM. 76^{8vo}, endelig Morten Børups Vaarsang efter et Tryk fra det 16de Aarhundredes Slutning. Selv den, der ikke er kyndig i Musikhistorie, læser med Lethed og stor Interesse den klare Karakteristik af disse Musikmonumenter, der dels hører til Kirkens Fælleseje, dels vidner om Forbindelsen med Frankrig; snart bærer et Særpræg — saaledes Hymnen „Gaudet mater ecclesia“ og Sequensen „Diem festum veneremur martyris“ i St. Knuds Officet — snart, som den lille Marievise, staar vor Folkevise meget nær. *E. J.*